

Mindeord

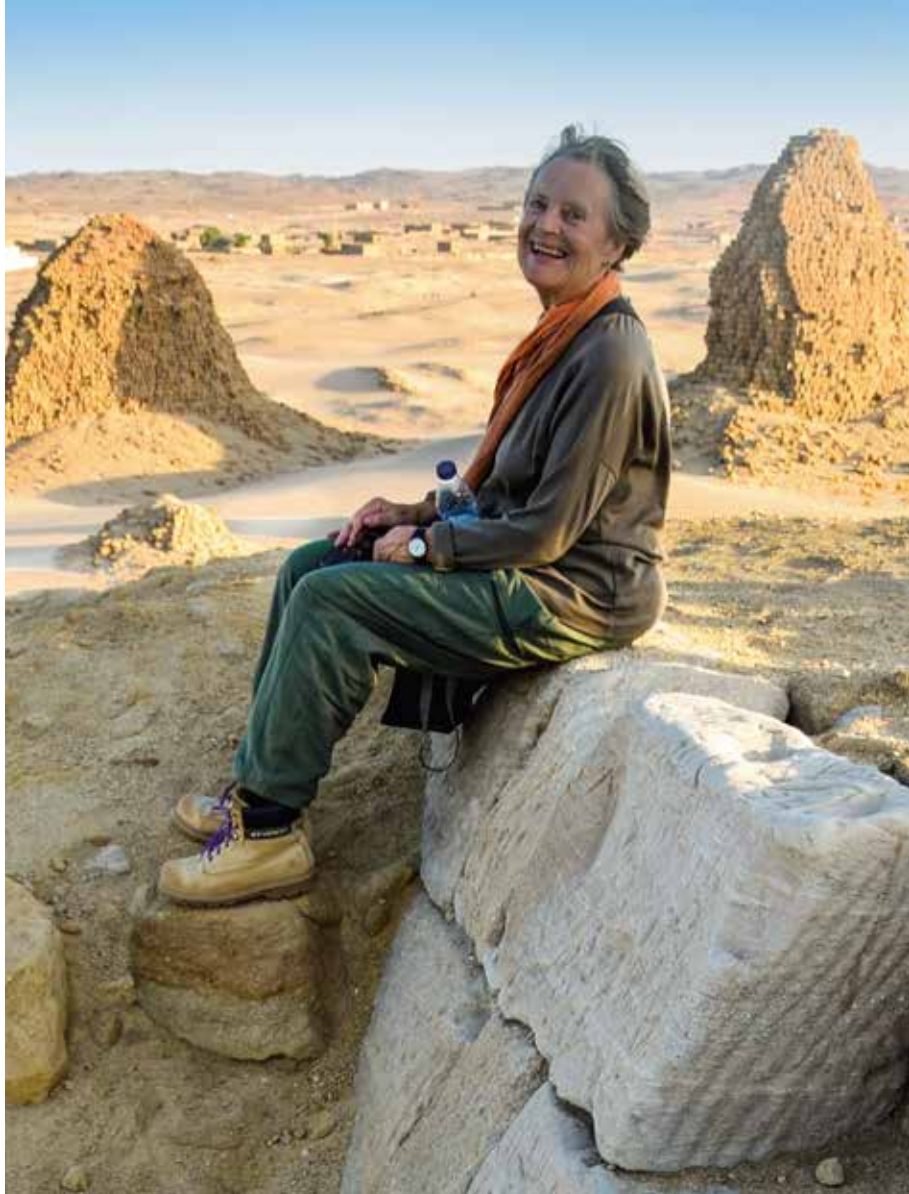
Lise Manniche

9. maj 1943 – 12. september 2022

Lise Manniches uventede og fredelige død den 12. september 2022 kom som et chok for hendes venner og kolleger, kun fire og et halvt år efter at hun var blevet hyldet med et festskriftnummer af Papyrus i anledning af hendes 75-års fødselsdag. Ved hendes død er ægyptologien blevet en umådelig produktiv og mange-facetteret forsker fattigere, DÆS har mistet redaktøren af nærværende tidsskrift og en ildsjæl i selskabets faglige og sociale liv, og jeg selv har mistet en kær kollega og god ven.

Lise og jeg var de eneste seriøse ægyptologistuderende i 60'erne. Og alligevel havde vi under studiet ikke megen indbyrdes kontakt. Lise var startet på studiet i 1962, mens jeg først måtte igennem to års militærtjeneste. Studieordningen gjorde det muligt at specialisere sig i enten sprog eller realia, og vi valgte hver sin retning. Dertil kom, at modsætningsforholdene mellem fagets lærere var så store, at hvis man læste hos lærer A, kunne man ikke samtidig være elev af lærer B. Sådan en konflikt splittede også studenterne. Undervisningen var i øvrigt elendig eller simpelthen ikke-eksisterende, der var vitterligt tale om selvstudium. Både Lise og jeg fik dog en klar fornemmelse af, at det internationalt stod helt anderledes til. Lise fik mulighed for at studere et år i Paris, hvor hun især blev stærkt påvirket af den navnkundige chef på Louvre, Christiane Desroches-Noblecourt, mens jeg læste i Oxford. Efter endnu et år i Danmark (1967-68) tog Lise til Ægypten, hvor hun slog sig ned i Luxor. Forholdene for udenlandske forskere var dengang meget lettere end i dag, og Lise fik adgang til at studere dekora-tionsprogrammerne i de thebanske privatgrave, også dem der normalt var tilmurede og lukkede for offentligheden. Herved fik hun lagt grunden til størstedelen af sine senere arbejder, fordi næsten alle de emner hun gennem sit lange liv gjorde til genstand for forskning, blev behandlet med udgangspunkt i dette rige materiale.

På det formelle meriterende plan fik Lise sin magisterkonferens i København i 1971. Herefter fulgte flere år med forskningsstillinger finansieret af

På toppen af Taharkas pyramide i Nuri, Sudan, november 2016. Foto MAJ.

Københavns Universitet, efterfulgt af et længere ophold ved Cambridge University støttet af Carlsbergfondet. Det sidste gav hende en Ph.d i 1984. Begge grader var baseret på afhandlinger, der efterfølgende blev publicerede som:

Ancient Egyptian Musical Instruments (München 1975) og *Lost Tombs. A study of certain Eighteenth dynasty monuments in the Theban necropolis* (New York/London 1988)

Interessen for ægyptisk kunst, musik og de thebanske grave forblev hovedtemaer i hendes forskerliv, men mødet med John Harris, der i 1970 var udnævnt til professor i ægyptologi ved Københavns Universitet (se *Papyrus* 40,1 (2020), s. 41-44) føjede

Farao vinder over libyerne. Scene fra Medinet Habu, II, pl. 70. Efter LM.

et tredje spor til hendes forskning. Harris var en af datidens bedste kendere af det komplicerede kilde-materiale fra Amarna-perioden. Og det varede ikke længe før Lise blev smittet med hans passion for alt, der kunne forbindes med Amarna. Det resulterede i mange interessante artikler og bogen *The Akhenaten Colossi of Karnak* (Cairo, 2010). Hermed nåede hun i og for sig langt længere end sin mentor, Harris, der ikke kunne få sig selv til at udgive resultaterne af sin forskning.

Hvor Harris som fastansat professor på en måde kunne "slippe af sted med" at publicere meget lidt, måtte Lise i en stor del af sit liv skrive sig til indtægter. Og det blev til en strøm af artikler og bøger, nogle strengt faglige, andre – mange – i den for faget karakteristiske blanding af original forskning og populærvidenskabelig form. Det gjorde det muligt for Lise at begive sig ind på områder, der også havde en umiddelbar betydning for dagligliv i nutiden, som f.eks. ægypternes sexliv, parfume, helsebringende urter og meget mere. En faglig fællesnævner for disse tilsyneladende vidt forskellige emner var den symbolik, ægypterne tilskrev dem. De kunne eksempelvis sagtens forholde sig direkte og rått til sex, således som Lise viser det i bogen om deres sexliv, mens de i alle "officielle sammenhænge" såsom dekorationsprogrammerne i gravene brugte kodede henvisninger til sex og reproduktion i det hinsides. Lise var i denne forskning stærkt inspireret af ovennævnte Mme Noblecourt.

- *The Wall Decoration of Three Theban Tombs (TT 77, 175 and 249)* (København 1988); *Lost Ramessid and Post-Ramessid Private Tombs in the Theban Necropolis* (København 2011) *City of the Dead. Thebes in Egypt* (London 1987; pb. *The Tombs of the Nobles at Luxor* (Cairo 1988)
- *L'art égyptien* (Paris 1994); *Ægyptens Kunst* (København 1981); *Ægyptisk kunst i Danmark* (København 2004)
- *Musical Instruments from the Tomb of Tut'ankhamun* (Oxford 1976); *Music and Musicians in Ancient Egypt* (London 1991) *Ancient Egyptian Sexual Life* (London/New York 1987); *Grønne aber. Essays om ægyptisk kunst* (København 2000)
- *Sacred Luxuries. Fragrance, Aromatherapy & Cosmetics in Ancient Egypt* (Cairo 1999); *An Ancient Egyptian Herbal* (London, Tre udgaver: 1989, 1999, 2006)
- *The Ornamental Calcite Vessels from the Tomb of Tutankhamun* (Oxford 2019); *Obelisker i Rom* (Aarhus 2013)

Ud over at være udkommet i flere oplag og udgaver er mange af disse bøger blev oversat til andre sprog; bogen om ægypternes seksualliv til så mange sprog, at jeg ikke er sikker på, at Lise selv havde tal på det.

Hertil kom en lille perlerække af bøger for børn med eventyr og fabler fra den ægyptiske skønlitteratur. Kunstnerisk overgår Lises versioner alt, hvad der ellers findes af lignende udgivelser, og flere af disse bøger findes derfor også i udgaver på talrige sprog. De elementært spændende ægyptiske eventyr

Lise maler æventyrbilleder i sit hjem i Slangerup, 2006. Privatfoto.

er hos Lise forsynet med illustrationer, der som udgangspunkt alle er kopieret fra ægyptiske originaler, men ofte brugt i en hel anden kontekst. De mange prinser fra forskellige lande, der i *Prinsen der kendte sin skæbne* forsøger at hoppe op til prinsessen i tårnet, er f.eks. taget fra et udvalg af de krigere, der falder i hobe for Ramses III's pile og heste, således som nedslagningen fremstilles. Hos Lise falder skikkelserne ikke, men er drejet til lodret og iført farvestrålende klæder. Hendes tegninger er ned til mindste detalje funderet i det ægyptiske forlæg og glimrer ved deres unikke ægyptiske æstetik:

Hoppende prinser fra *Prinsen der kendte sin skæbne*. Lise Manniches originale tegninger.

Troldmanden Djadja-em-ankh (København 1981)
Prinsen der kendte sin skæbne (København 1981)
Løven og musen (København 1984)
The Ancient Egyptians Activity Book (London 1985)

Lise havde aldrig en fast stilling, men var dog i en del år ekstern lektor på Københavns Universitet. De frie forhold gav hende til gengæld mulighed for at tilbringe en stor del af de seneste 25 år på rejser rundt i verden. Hun elskede at rejse, og arrangerede bl.a. talrige rejser til Ægypten og Sudan for DÆS. Hun lavede TV med BBC i Ægypten, deltog i konferencer på flere kontinenter, og i den forbindelse nød hun at få lejlighed til at bruge sin sprogkundskaber i fransk og arabisk.

Lise havde mange andre talenter og interesser. Da hun flyttede til England i begyndelsen af 80'erne, begyndte hun at gå til ridning. Hun blev særligt

interesseret i islandske heste og fik sin egen hest. Med vanlig energi og entusiasme kastede hun sig ind i arbejdet med at udvikle The Icelandic Horse Society of Great Britain. Hun var en af hovedkræfterne bag The British Champion Show i 1991 og var samme år i august lederen af det britiske hold under the World Championships i Sverige.

Lise havde også et godt blik for indretning og farver. Da Carsten Niebuhr Institutet flyttede til Snorresgade, hvor ombygningen af de mange etager havde smadret Poul Gernes' oprindelige udsmykning af bygningens indre, blev det Lise, der kom til at farvesætte hver etage, hvad hun gjorde med klar henvisning til den ægyptiske palet. Sit eget hus i Svaneke fik hun malet på en sådan måde, at det siden blev præmieret som året hus.

Lises betydning for DÆS kan næppe overvurderes. Hun var en flittig og skattet foredragsholder, og så havde hun lidt af et festgen. Det var hende, der introducerede de årlige fester i selskabet, hvor hun selv var chefkok/arrangør. Hun skrev sange og lavede den store revy til selskabets 20 års fødselsdag. Og så redigerede hun *Papyrus*. Det var måske det arbejde, der gav hende den største glæde i de sidste 20 år af hendes liv. Hun var lykkelig for arbejdet med at skrive og skaffe artikler til bladet, og var meget stolt af at have ført det op på et niveau, der fik de største udenlandske biblioteker til at abonnere på det.

Hun vil blive dybt savnet.

Paul John Frandsen